

Strødamreservatet & Strødamlaboratoriet

Årsberetning 2013

26 juni 2014

Strødamudvalget:

Torben Dabelsteen
Formand, professor mso ved Biologisk Institut, Københavns Universitet
(tdabelsteen@bio.ku.dk)

Thomas Læssøe
Lektor ved Biologisk Institut/Statens Naturhistoriske Museum, KU
(thomasl@bio.ku.dk)

Carsten Rahbek
Professor ved Statens Naturhistoriske Museum, KU (crahbek@bio.ku.dk)

Redigeret og skrevet (med mindre andet er nævnt) af Torben Dabelsteen, maj 2014.

Forsidefoto: Springfrø siddende på den afslåede og fjernede biomasse fra Bøgemosen,
Thomas Læssøe 11/9-2013

Administration og drift

Strødamlaboratoriet

Strødamlaboratoriets to rum med tilhørende badeværelse i stueetagen på adressen Gadevangsvej 109B giver overnatningsmuligheder for 4 personer (to køjesenge). Det største rum indeholder et minikøkken, borde og stole, samt en samling rapporter og særtryk vedrørende tidligere aktiviteter i reservatet, plus nogle felthåndbøger. I 2013 gjorde en renovering det desværre umuligt at benytte laboratoriet i 2. kvartal, som er den periode, det normalt bruges mest i. I foråret 2013 blev der derfor ikke udført forskning af den type, som kræver overnatning, fx fuglesangsundersøgelser, men de er i fuld gang igen i foråret 2014.

Strødamreservatet

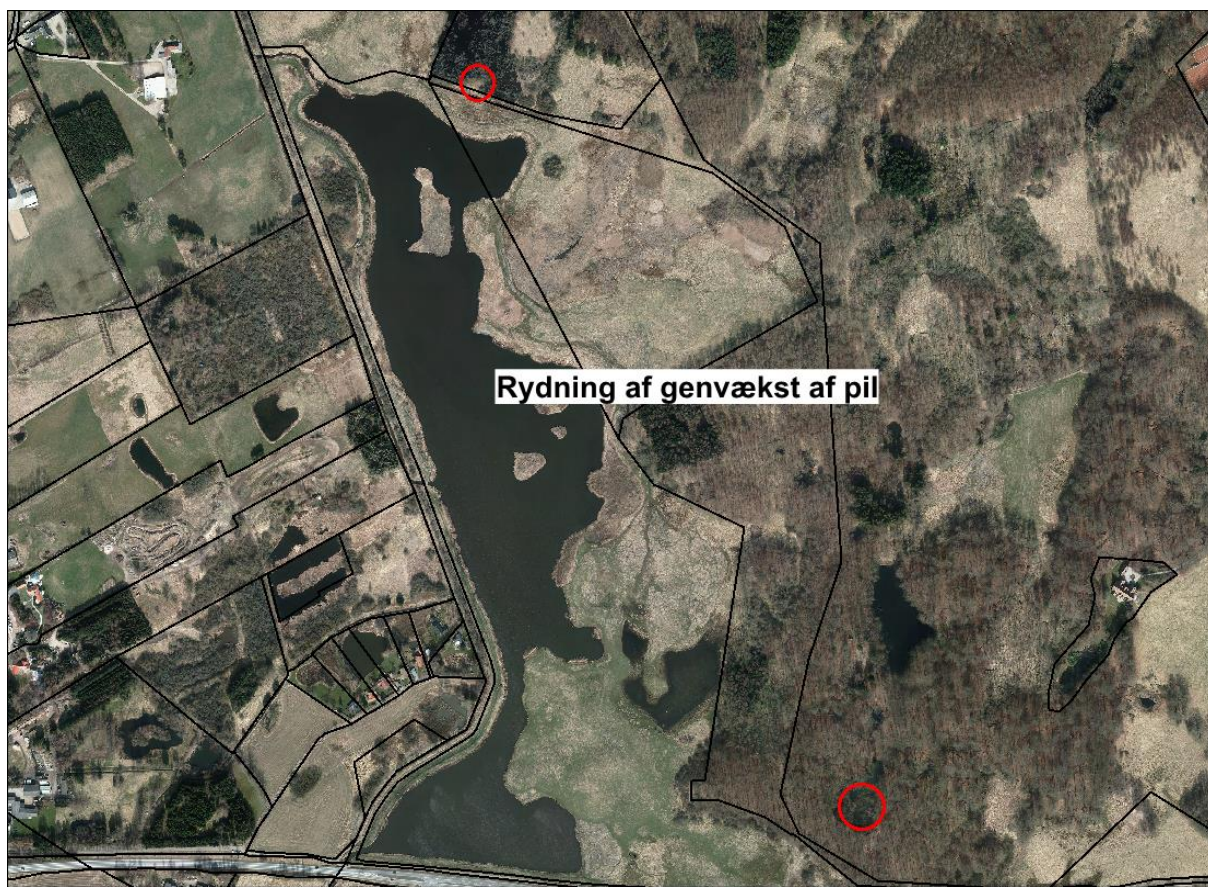
Færdsel i reservatet. Det naturfredede reservat er lukket for offentligheden, fordi en række arter er meget sårbare overfor menneskelig forstyrrelse, især i yngletiden, og hunde udgør et særligt problem hele året, selv når de er i snor. De afsætter duftspor og forstyrrer dyrelivets rumlige adfærd og reducerer dermed reservatets værdi som naturligt og uforstyrret hjemsted for Nordsjællandsk dyreliv. Dette er selvfølgelig også stærkt forstyrrende for meget af den forskning, der foregår i reservatet.

For at imødekomme folks lyst til at opleve reservatet og høre om, hvad der foregår i det, afholder Strødamudvalget to offentlige ekskursioner hvert år. Ekskursionerne er populære og tiltrækker mange mennesker, hvis vejret er godt. Ind imellem arrangeres specielle ture for biologisk faglige foreninger, som desuden kan få lov til at afholde egne ekskursioner, hvis de ledes af personer, som selv har udført forskning i reservatet og derfor har et indgående kendskab til stedet og dets sårbarhed. Ekskursionerne er formodentlig med til at holde antallet af ubudne gæster nede, således også i 2013. Desværre er der igen i år observeret en del lystfiskere på østsiden af Strødam Engsø langs reservatets vestlige grænse. Det er meget uheldigt og stærkt forstyrrende for en række sårbare fuglearter, som har ynglet eller prøver at yngle i det ellers uforstyrrede område. Nogle af lystfiskerne ved måske ikke, at de ikke må færdes langs østsiden af søen. Der bør derfor snarest opstilles skilte, som forklarer dette, både i den nordlige og sydlige ende af søen, og både på dansk og engelsk.

Daginstitutionen Gadevang Asyl har fået lov til at lade deres børn lege på det tilgrænsende område syd for Asylet, det gamle Biforsøg. 3. april 2013 gik det dog galt, da nogle drenges leg med ild antændte en brand i tørt græs, som efterfølgende måtte slukkes af det tilkaldte brandvæsen. Vi håber selvfølgelig, at man vil holde bedre øje med børnene fremover.

Bæveren, som blev reintroduceret til Arresøområdet for et par år siden, har udvist stor aktivitet langs Pøleåen både nord og syd for Strødam Engsø, især nord for hvor den har bygget bo tæt på stien langs Pøleåen. Den er så vidt vides endnu ikke observeret i Strødamreservatet, men skal være velkommen, da den formodentlig vil kunne bidrage positivt til reservatets dynamik og biodiversitet.

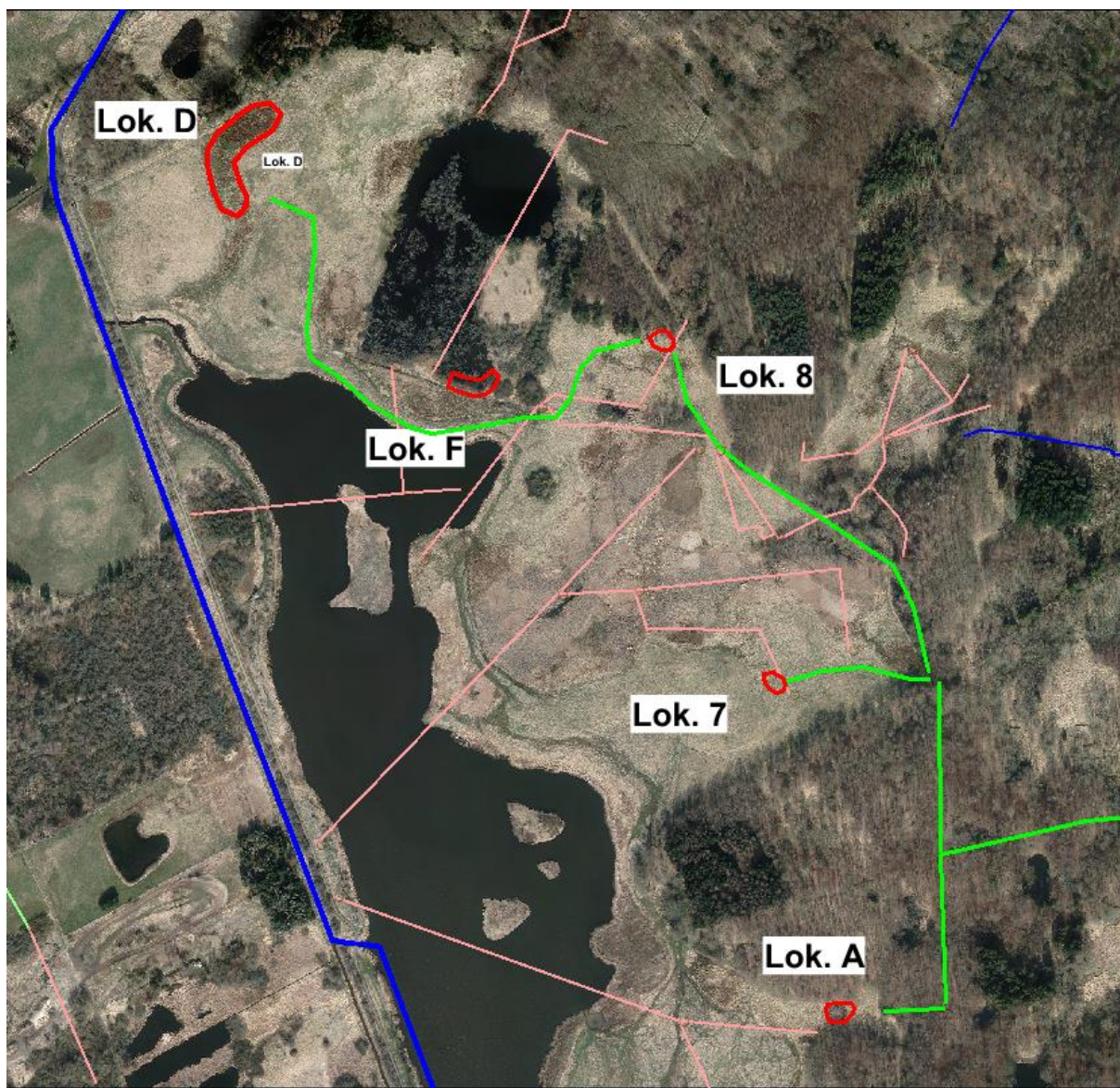
Naturplejeprojekter. For ikke udelukkende at satse på bæverens fremtidige aktivitet i og omkring reservatet, har vi fået udført nogle naturplejerprojekter i samarbejde med Hillerød Kommune og Amphi Consult, som har fået EU-midler bevilget til at forbedre forholdene for de isolerede bestande af især kærguldsmed og løgfrø. Begge er stærkt truede og knyttet til små vandhuller. Oprensning og lysåbning af eksisterende vandhuller, bl.a. ved fjernelse af pilekrat, samt etablering af nye vandhuller udgør derfor en vigtig del af projektet. Strødamudvalget og Jarlfonden har godkendt et projekt, som både omfatter oprensning og lysåbning af eksisterende vandhuller samt etablering af nye vandhuller i Strødamreservatet. Første del med lysåbning, som ikke omfattede brug af gravemaskine, blev udført i første del af 2013, og er redegjort for i 2012-årsrapporten. Lysåbningen har skabt mere solindstråling til bredzonerne og vandfladerne til gavn især for den ene af de oprindelige fokusarter, kærguldsmed, men også andre dyr så som diverse paddearter. I starten af 2014 blev der ryddet for genvækst af pilekrat på to af de oprindelige 4 lokaliteter, den sydligste (HK-1) og den nordligste (HK-4), hvor der blev ryddet for pilekrat i starten af 2013.

Ovenstående figur viser de to lokaliteter, HK-1 og 4, hvor der blev ryddet for genvækst af pilekrat i 2014.

I starten af 2014 blev der anvendt gravemaskine til at uddybe eksisterende og skabe nye vandhuller. Et af de i 2013 lysåbnede vandhuller, Lok. HK-3 i 2012-årsrapporten,

har lidt af afvanding via et sydgående grøftesystem. Denne grøft blev derfor som planlagt kastet til ved sydenden af Lok. HK-3, så der nu skulle være sikret en højere vandstand i en større del af året.

Ovenstående kort viser placeringen af de eksisterende vandhuller (Lok. A og F) og de to nye vandhuller (Lok. 7 og 8), som blev henholdsvis oprenset/udvidet og udgravet i starten af 2014.

Lokalitet A. Blev formodentlig oprindeligt etableret som et kvægvandingshul og blev på foranledning af det daværende Strødamudvalg oprenset og udgravet for ca 15 år siden. Vandhullet er nu blevet udvidet med ca 100 m² mod øst, brinkerne er blevet fladet ud. Noget af det opgravede materiale er anbragt til formuldning omkring vandhullet, resten under de yderste bøge- og ege-træer i skovbrynet imod syd. Som led i naturplejen blev engen omkring vandhullet inddraget i det store hegnede areal

imod vest, som afgræsses af kreaturer, se det følgende kort. Et lille parti med starsump blev flyttet under udgravningen og sat tilbage i det udgravede vandhul igen.

Lokalitet 7. Her er der etableret et helt nyt vandhul med flade brinker på ca 300 m² i en lille slugt imellem to bakker. En del af den opgravede jord er brugt til at lave en lav vold imod nord, som skal forhindre fisk i at vandre ind i vandhullet ved høj vandstand på den omgivende eng. Resten af jorden blev lagt ud i et tyndt lag på bakkeskråningerne ved siden af vandhullet.

Lokalitet 8. Her er der ligeledes etableret et nyt vandhul, denne gang på ca 400 m². Den opgravede jord blev placeret øst for vandhullet oven på en vandlidende kørevej.

Lokalitet F. Arbejdet på denne lokalitet bestod fortrinsvis i at opgrave rødder fra pilekrat, som først er blevet ryddet. Herved blev der blotlagt en fladvandet sø på ca 600 m².

I samme ombæring blev der udgravet en større fladvandet sø, Lok. D, vest for den nordlige del af Strødamreservatet.

Ovenstående kort viser hvor det eksisterende hegn blev ændret med et supplerende hegn, således at kreaturer nu kan komme ind og være med til at holde vandhullet på Lok. A åbent.

Efterårsstorme. Et par kraftige efterårsstorme, bl.a. "Bodil" d. 28 oktober, sørgede for at vælte et stort antal træer, både enkelte store bøge og ege, men især hele bevoksninger af svækket askeskov samt birk. Storme som disse udgør en form for naturlig naturpleje, idet de er med til at lysåbne ellers tæt skov. De mange rodnet, som blottes, når træerne væltes, skaber redepladser for mange arter, især gærdesmutte og solsort.

De tre foregående fotos er alle taget efter "Bodils" hærgen af L. Dabelsteen. Det sidste foto illustrerer oprydning efter stormfald fra Naturstyrelsen. Dele af træer, der er væltet ud over kørestierne, fjernes og lægges ind i skovbunden, så der stadig kan køres på stierne.

Naturstyrelsen blev igen i 2013 betalt for at løse en række naturplejeopgaver for os. De invasive arter bjørneklo, sildig gyldenris og japansk pileurt blev bekæmpet. Hovedvejene blev ryddet for væltede træer og slået med slagleklipper. Der har desuden været diverse tilkaldeopgaver med reparation af låger og hegn. Bøgemosen blev slået og den afslåede biomasse fjernet og anbragt i udkanten af en tidligere elmeskov nordøst for Bøgemosen. Der er desuden udført en forøget indsats med nedskæring af ær v.h.a. Skovskolens Skolepraktikordning. Strødamudvalget lægger stor vægt på, at de forskellige plejeprojekter fortsætter fremover og ser gerne at man udnytter Skovskolens Skolepraktikordning.

Fugletællinger. Der er for 28 år i træk blevet talt fugle op i reservatet syd for Skolestien, se indlægget herom sidst i årsrapporten. Monitoringsområdets udstrækning er vist i årsrapporten for 2010.

Området nord for Skolestien udgør ca $\frac{3}{4}$ af reservatet og rummer både en stor, gammel bøgeskov (Rankeskoven), en række områder hvor der efter fjernelse af forskellige fremmede træarter er vokset ny vild skov op, samt flere åbne områder med mose og eng hvori der planlægges udgravning af vandhuller. Områdets meget spændende flora og fauna burde med de planlagte ændringer kortlægges nu,

ligesom man burde monitorere flora- og faunaudvikling i de oprensede, lysåbnede og nyetablerede vandhuller.

Forskning

Musvittens sang

Det ellers mangeårige projekt omkring musvittens lydkommunikation lå stille i 2013, fordi Strødamlaboratoriet blev renoveret i spidsbelastningstiden om foråret, så der ikke var overnatningsmuligheder. Arbejdet er blevet genoptaget i foråret 2014.

Rødrygget tornskades trækadfærd

Efter renoveringen blev Strødamlaboratoriet brugt til 3-4 overnatninger per uge i 4 uger af en gruppe studerende under ledelse af Anders Tøttrup, som indfangede rødrygget tornskade i Grib Skov området. Tornskaderne fik påmonteret dataloggere som led i et studie af deres trækadfærd.

Kursusundervisning

1.10.13. Ekskursion for ca 35 studerende på Københavns Universitets nye internationale masteruddannelse i naturforvaltning. De deltog i kurset: Thematic courses 1: Ecology and management of nature (ved Jacob Heilmann-Clausen).

18.12.13. Ekskursion for et hold have-og parkingeniørstuderende, 20 elever, fra Skovskolen i Nødebo. De studerende var interesserede i successive processer i naturskoven, og hvordan de er med til at forme de forskellige naturtyper. Der var især fokus på træartskendskab i vintertilstand og dynamikken imellem lys- og skygetræer (ved Kirsten Carlsen).

Møder og ekskursioner

Offentlige ekskursioner:

Strødamudvalgets årlige forårs- og morgenekskursion med fokus på fuglesang blev afholdt d. 26 maj. Blæst og regn om morgenen reducerede uden tvivl deltagerantallet, som kun var på 31. De fremmødte fik en dejlig frisk tur (ved Thomas Læssøe og Torben Dabelsteen).

Strødamudvalgets efterårsekskursion blev afholdt 17 november. Vejret var meget fint, så hele 85 deltagere var mødt op. De fik en herlig løvfaldstur, som i år så også blev en stormfaldstur, hvor man kunne se, hvad en storm som "Bodil" kunne udrette på naturplejefronten.

Ynglefugletællinger i Strødamreservatet syd for Skolestien

Benny Gert Hansen har for 28. år i træk monitoreret bestanden af ynglefugle i reservatet syd for Skolestien og syd og vest for Bøgemosen. Monitoringsområdet består fortrinsvis af gammel bøgeblandingsskov med indslag af eg og kirsebær samt mindre afdelinger med ren askeskov og nogle rester af nåletræsbevoksninger samt opvækst af birk. Der er ikke opsat redekasser i monitoringsområdet, men i området umiddelbart nord for.

Monitoringen blev som tidligere udført v.h.a. kortlægningsmetoden og i den del af fuglenes yngletid, hvor trækfuglene er vendt tilbage (maj-juni). For hvert af de 28 år foreligger der detaljerede kort over den omtrentlige placering af de enkelte ynglepars territorium. For hver art gives der to tal for antallet af ynglepar: ét der fås v.h.a. kortlægningsmetoden, og ét der estimeres ud fra optællerens ekstra iagttagelser. Det estimerede tal kommer nok tættest på det virkelige antal ynglepar.

Skovbrynet i det sydvestlige hjørne ud imod Isterødvejen indgår ikke i monitoringen, da dette er etableret en del år efter optællingerne begyndte. Det nye skovbryn har været med til at "trække visse arter ud" fra det tidligere skovbryn, som var en del af monitoringsområdet. Det gælder fx havesanger, tornsanger, gærdesanger, gulspurv, som nu yngler i det nye skovbryn. Rødrygget tornskade yngler her i nogle år.

Tabel 1. De 10 oprindeligt mest almindelige fuglearter syd for Skolestien. Tabellen viser antal ynglepar for hvert af de sidste 3 år og det gennemsnitlige antal for perioderne 1986-00, 2001-05 og 2006-10. Tallet i parentes er antal ynglepar fundet v.h.a. kortlægningsmetoden. Det første tal er antal par estimeret ud fra ekstra information, som ikke indgår direkte i kortlægningsmetoden. Ved usikkerhed på det estimerede antal er der vist et gennemsnit (rundet ned til nærmeste hele antal). For enkelte arter og enkelte år har der ikke været iagttagelser, som fordrede estimering. Her er kun kortlægningsantallet vist. Rækkefølgen af arter er bestemt ud fra de første 15 års optællinger (1986-2000).

Art	1986-00	2001-05	2006-10	2011	2012	2013
Musvit	45 (38)	45 (38)	47 (42)	39 (35)	42 (34)	40 (21)
Bogfinke	31 (28)	34 (31)	32 (29)	24 (23)	26 (21)	27 (19)
Solsort	30 (29)	32 (28)	36 (31)	25 (24)	30 (22)	35 (22)
Rødhals	29 (22)	26 (16)	28 (18)	25 (20)	20 (12)	21 (12)
Blåmejse	27 (20)	29 (20)	28 (16)	19 (8)	27 (23)	28 (13)
Munk	22 (21)	23 (21)	23 (21)	19 (18)	23 (21)	(21)
Gærdesmutte	19 (18)	16 (16)	(18)	(10)	(11)	(17)
Stær	19 (16)	10 (9)	11 (10)	5 (5)	(7)	11 (9)
Ringdue	15 (8)	20 (9)	21 (8)	18 (8)	17 (4)	17 (5)
Havesanger	13 (11)	13 (11)	10 (7)	8 (7)	7 (5)	(4)

Der var relativt få rødhalsepar igen i 2013. Om det skyldes eftervirkninger af foregående kolde vintre, er usikkert, fordi en anden kuldefølsom art, gærdesmutten, gik frem i 2013 efter to år med et lavt antal. "Oldenfølsomme" arter som musvit, bogfinke, blåmejse og ringdue havde alle et relativt godt år. Solsort og munk optrådte også i store antal. Havesangeren forblev i overensstemmelse med den generelle tendens på et lavt niveau, den faldt nærmest yderligere. Stæren derimod, øgede sit antal lidt, så den kom op på det niveau, den har haft i de første 10 år af dette århundrede.

Den gamle løvskov huser en del hulrugende arter i stort antal, fx musvitter og blåmejsere, samt spætmejsere med 17 par i 2013. Sumpmejsen, som kan drille lidt, er svær at tælle op, faldt fra 10 til kun 4 par. Alliken derimod blev steg lidt fra 2-3 par i 2012 til 5 par i 2013. Hulduen er en karakterart for området, men faldt lidt til 7 par i 2013. Stor flagspætte var med 5 par nærmest uændret, og lille flagspætte havde igen i 2013 en rede ved Storedams nordøstlige ende. Rødstjert gik igen lidt frem, nu til 7 par, efter sidste års halvering til kun 5 par. Optælling af rødstjert kan dog drille, fordi de kan flytte meget rundt og forsøge at etablere sig med en hun nummer to ligesom fluesnapper. Den brogede og den grå fluesnapper havde henholdsvis 1 og 3 par i 2013.

Blandt de ikke-hulrugende arter knyttet til gammel løvskov klarede træløberen sig fint med ca 10 par. Den nærtstående art, korttået træløber blev igen i 2013 estimeret til hele 3 par og ser nu ud til at have en fast lille population hos os. Den er gået frem alle steder med gamle løvtræer, der giver gode muligheder for at placere reden bag udstående bark o.l., fx eg og lind. Grønirirken har fortsat tilbagegangen og er nu nede på 3 par i 2013. Til gengæld har kærnebidere fortsat sin fremgang, nu til 4 par i området. Blandt de grågrønne Phylloscopus sangere var der igen i 2013 11 par gransangere. Også skovsangeren klarede sig fint med hele 6 par. Løvsangeren var tilbage i optællingsområdet med et enkelt par.

De sidste par år er der gjort en del observationer af svaleklire samt observeret adfærd, som tyder på ynglen. Den har formodentlig igen i 2013 ynglet med et enkelt par indenfor optællingsområdet i 2013. Den ses ofte ved vandhullet lige syd for Skolestien. Vandhullet og dets nærmeste omgivelser blev for en del år siden rensat op første gang netop m.h.p. at give svalekliren et fourageringssted. Arten ses regelmæssigt flere steder i Grib Skov området og er interessant og usædvanlig for en vadefugl ved at lægge sine æg i gamle sangdrosselreder. Sangdrosslen bevarede sin fremgang og var til stede med hele 13 par i optællingsområdet i 2012.

Blandt de mere kuriøse iagttagelser kan nævnes observation af hvinand med 4 meget små unger i østsiden af Store Dam. Gulspurv er estimeret til at have haft det største antal ynglepar, 7, som nogensinde er set i optællingsområdet. Gulspurven yngler normalt i mere åbne habitater. Lige udenfor optællingsområdet er der set hvepsevåge lavt nord for Skolestien, hvor den tidligere har ynglet. Nattergal er observeret lige syd for optællingsområdet og har måske haft rede i skovbrynet. Grønsirken, hun + 4 juvenile, er set fouragere lige nord-vest for Bøgemosen.